

RENATA BEDNARZ-GRZYBEK
MONIKA HAJKOWSKA
JOANNA WIERZEJSKA
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

WYDZIAŁ PEDAGOGIKI I PSYCHOLOGII UMCS. W 40-LECIE JUBILEUSZU¹

Wydział Pedagogiki i Psychologii jest największym tego typu wydziałem w Polsce południowo-wschodniej. Posiada dzisiaj aktywną kadre naukową, która prowadzi wysokiej jakości badania naukowe i działalność dydaktyczną. Stale są modyfikowane i aktualizowane programy nauczania dostosowane do potrzeb rynku pracy, stanowiąc dobrą podstawę efektywnego funkcjonowania absolwentów na rynku pracy, jednocześnie nie tracąc ze swojej akademickości. Droga do tych osiągnięć jest długa, znaczone pracą wielu pokoleń wybitnych pedagogów i psychologów. Wydział bowiem może się poszczycić ponadczterdziestoletnią historią. Jednak jego początki sięgają 23 października 1944 roku, kiedy to został powołany do życia Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. W skład Uniwersytetu początkowo wchodziły cztery Wydziały: Przyrodniczy, Lekarski, Rolny, Weterynaryjny. Z jego powstaniem wiązały się wielkie nadzieje. Miał bowiem stać się w Odrodzonym Państwie Polskim ważnym ośrodkiem naukowym i centrum kształcenia polskiej inteligencji. Wraz z nadziejami pojawiły się obawy, że instytucja ta będzie jedynie tworem papierowym i nie sprostą stawianym przed nią zadaniom².

Początkowa struktura organizacyjna uczelni w ramach powstałego w 1944 roku Wydziału Przyrodniczego obejmowała Katedrę Psychologii, jeden z dziewięciu zakładów naukowych. Jej organizację i kierownictwo powierzono dr. Marianowi Rytłowi, pionierowi lubelskiej psychologii naukowej. Tego samego roku utworzono na wspomnianym Wydziale Katedrę Pedagogiki. Jej kierownikiem został prof. dr Mieczysław Ziemnowicz, który oprócz tej funkcji objął

¹ Niniejszy tekst stanowi rozszerzoną wersję artykułu: R. Bednarz-Grzybek, M. Hajkowska, T. Ostrowski, *Historia Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS*, [w:] *Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w 40-lecie*, pod red. K. Markiewicz, J. Kirrenki, Lublin 2013, s. 11–21.

² J. Malarczyk, *Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej*, [w:] *Sto sześćdziesiąt cztery dni „Polski Ludowej”*, Lublin 1964, s. 96–97.

obowiązki kierownika Wstępnego Roku Studiów oraz w latach 1947/1948–1949/1950 dziekana Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego.

W 1945 roku współpracę z Uniwersytetem podjął dr Tadeusz Tomaszewski, który po śmierci dr Mariana Rytla przejął kierownictwo w Katedrze Psychologii Ogólnej przemianowanej z Katedry Psychologii. Lata 1949–1951 przyniosły niekorzystne zmiany organizacyjne. W 1949 roku nastąpiła likwidacja Katedry Psychologii Ogólnej. Rok 1951 nie okazał się pomyślny także dla Katedry Pedagogiki, doszło do jej zamknięcia. Jednak w przeciwieństwie do losów Katedry Psychologii Ogólnej jej reaktywacja nastąpiła bardzo szybko, bo już 1 października 1952 roku. Tym razem wznowiła ona swoją działalność na nowo utworzonym Wydziale Humanistycznym. Jej kierownikiem został dr Jan Płatek, zastępca profesora. W końcu 1955 roku kierownictwo w Katedrze objął prof. dr Jan Dobrzański, pełniąc tę funkcję do końca lutego 1957 roku. Zmieniła ona swój kształt organizacyjny, stając się Zespołową Katedrą Pedagogiki. Niewątpliwie jest, że profesor Dobrzański przyczynił się do rozwoju Wydziału Pedagogiki i Psychologii. Jego zasługą jako kierownika Katedry Pedagogiki było przygotowanie warunków kadrowych i organizacyjnych koniecznych do utworzenia na Wydziale Humanistycznym studiów pedagogicznych, które zostały uruchomione 1 października 1957 roku. Dzięki jego zaangażowaniu oraz wsparciu Ministerstwa powstała na Wydziale Humanistycznym Sekcja Pedagogiczna, co pozwoliło rozpocząć kształcenie na 5-letnich studiach pedagogicznych (stacjonarnych, niestacjonarnych i eksternistycznych). W kolejnych latach zmieniali się kierownicy Katedry. W 1957 roku był nim prof. dr Mieczysław Ziemnowicz, a trzy lata później funkcji tej podjął się doc. dr Konstanty Lech i pełnił ją przez kolejne 10 lat.

Przeobrażenia polityczne w kraju po 1956 roku w dużej mierze wpłynęły na zmiany zarówno kadrowe, organizacyjne, jak i programowe. Powołane zostały nowe katedry. Były nimi Katedra Historii Oświaty i Wychowania, której kierownikiem został prof. dr Jan Dobrzański, Psychologii Ogólnej i Rozwojowej, z kierownikiem doc. dr. Józefem Reuttem i zastępcą profesor Natalią Reuttową, Psychologii Wychowawczej, z doc. dr. Stanisławem Gerstmannem jako kierownikiem. Krótki epizod wiązał się z istnieniem Zakładu Dydaktyki Ogólnej, którym kierował wspomniany Konstanty Lech.

Zapowiedzi zmian w strukturze uczelni pojawiły się w roku akademickim 1969/1970. Wówczas podjęto prace nad jej przebudową zgodnie z postanowieniami ustawy „O szkołach wyższych” będącej następstwem tzw. wydarzeń marcowych 1968 roku. W kolejnym roku akademickim uniwersytet zaczął funkcjonować już w strukturze instytutowej. Na Wydziale Humanistycznym utworzone zostały 4 instytuty: Filologii Polskiej, Historii, Filologii Obcych oraz Nauk Pedagogicznych i Filozoficznych. Kierownictwo ostatniego instytutu objął doc. dr hab. Zdzisław Cackowski, zaś jego zastępcą był doc. dr Mieczysław Marczuk. W ramach nowej jednostki funkcjonowały następujące zakłady: Pedagogiki (wcześniej Katedra Pedagogiki i Katedra Historii Oświaty i Wychowania) z kierownikiem prof. dr. Janem Dobrzańskim, Psychologii (wcześniej Katedra

Psychologii Ogólnej i Rozwojowej oraz Katedra Psychologii Wychowawczej), z prof. dr. Józefem Reuttem jako kierownikiem, Logopedii z prof. dr. Leonem Kaczmarkiem na stanowisku kierownika, Filozofii z kierownikiem doc. dr. hab. Zdzisławem Cackowskim.

Nowa polityka edukacyjna Ministerstwa mobilizowała władze UMCS do kolejnych zmian. Wspomniana reforma o systemie kształcenia nauczycieli spowodowała, że organizowane były wyższe szkoły nauczycielskie. Adresowano je do przyszłych nauczycieli szkół podstawowych. Nauka na studiach wyższych zawodowych miała trwać 3 lata i mogła być kontynuowana na 2-letnich uzupełniających studiach magisterskich. Reforma ta oznaczała wstrzymanie naboru na dotychczasowe studia „ogólnopedagogiczne”, a w konsekwencji ich likwidację. Władze UMCS, chcąc wprowadzać w życie założenia ustawy podjęły starania mające na celu uruchomienie wyższych szkół nauczycielskich. Pierwszą z nich była Wyższa Szkoła Nauczycielska w Białej Podlaskiej utworzona w 1969 roku i podlegająca pod UMCS. Podobną jednostką organizacyjną było założone dwa lata później Wyższe Studium Nauczycielskie w Lublinie. Kierownictwo ostatniej szkoły powierzono doc. dr. K. Poznańskiemu. Jej organizacja stanowiła wielkie wyzwanie także pod względem dydaktyczno-wychowawczym i kadrowym. Dzięki doświadczeniu kierownika i pomocy jego zastępcy, doc. dr. Leona Koja wywiązano się z tego zadania. W ramach dwóch sekcji humanistyczno-pedagogicznej i matematyczno-przyrodniczej na studiach stacjonarnych uruchomiono następujące kierunki: wychowanie muzyczne, nauczanie początkowe z wychowaniem muzycznym, filologia rosyjska, matematyka z fizyką i zajęcia praktyczno-techniczne z fizyką. Kandydaci mogli podjąć naukę również na studiach zaocznych. W ich ofercie znalazły się takie kierunki jak: matematyka i fizyka, nauczanie początkowe i filologia rosyjska.

Szczególnym dniem w historii Instytutu Pedagogiki był 15 maja 1972 roku. Tego dnia powołano do życia w ramach Wydziału Humanistycznego Instytut Pedagogiki i Psychologii. Funkcję dyrektora pełnił doc. dr. Mieczysław Marczuk. W ramach nowego Instytutu funkcjonowały od 1 lutego 1973 roku następujące zakłady dydaktyczne: Andragogiki i Pedagogiki, (kierownik doc. dr. Mieczysław Marczuk), Dydaktyki (kierownik doc. dr. hab. Maria Cackowska), Historii Wychowania i Pedagogiki Porównawczej (kierownik doc. dr. hab. Karol Poznański), Psychologii Ogólnej, Rozwojowej i Wychowawczej (kierownik doc. dr. Natalia Reuttowa), Psychologii Klinicznej (kierownik doc. dr. Marcei Klimkowski), Psychopedagogiki Specjalnej (kierownik doc. dr. hab. Zofia Sękowska), Teorii Wychowania (kierownik dr. Mieczysław Łobocki). Rok później, tj. 14 maja 1973 roku ukazało się zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego o utworzeniu na Uniwersytecie Wydziału Pedagogiki i Psychologii. Wydział powstał z Instytutu Pedagogiki i Psychologii oraz Wyższego Studium Nauczycielskiego UMCS. Pierwszym dziekanem został doc. dr. hab. Karol Poznański, wcześniej związany z Wyższym Studium Nauczycielskim. Na Wydziale oprócz wcześniej wymienionych zakładów funkcjonowały trzy jednostki pozostałe po WSN. Były to: Zakład Praktyk Pedagogicznych, Zakład Wycho-

wania Muzycznego i Zakład Zajęć Praktyczno-Technicznych (od roku akademickiego 1975/76 Zakład Wychowania Technicznego). W roku akademickim 1973/1974 Wydział powiększył się o dwa nowe zakłady: Wychowania Plastycznego, którego kuratorem został dziekan doc. dr hab. Karol Poznański i Audiowizualnych Środków Dydaktycznych, który zorganizował i kierował nim mgr Jan Rozenbajgier.

Rezultatem starań na rzecz rozbudowy Wydziału Pedagogiki i Psychologii oraz wzbogacenia oferty kształcenia było utworzenie 1 września 1977 roku Instytutu Psychologii. Dyrektorem został Marceli Klimkowski. Działały wówczas trzy zakłady: Neuropsychologii (kierownik Marceli Klimkowski), Psychologii Nauczania i Wychowania (kierownik Natalia Reuttowa) oraz Psychologii Rozwoju i Patologii Dziecka (kierownik Tadeusz Gałkowski). Opiekę nad Zakładem Psychologii Nauczania i Wychowania po przejściu na emeryturę doc. dr hab. Natalii Reuttowej objął dr Stanisław Popek. Oprócz tego, ze względu na potrzeby dydaktyczne, utworzona została 1 lutego 1979 roku Pracownia Biologicznych Podstaw Zachowania. Siedziba Instytutu Psychologii od sierpnia 1978 roku mieściła się przy Placu Litewskim 5. Zostały tam również ulokowane zakłady i pracownie wychowania muzycznego Instytutu Wychowania Artystycznego. Obecnie strukturę Instytutu Psychologii tworzą zakłady: Zakład Psychologii Ogólnej; Zakład Psychologii Rozwoju Człowieka i Psychologii Przemysłowej; Zakład Psychologii Wychowawczej i Psychologii Rodziny; Zakład Psychologii Społecznej; Zakład Psychologii Klinicznej i Neuropsychologii; Zakład Metodologii i Diagnozy Psychologicznej (z wypożyczalnią testów psychologicznych); Zakład Psychologii Emocji i Poznania. Od ubiegłego roku dyrektorem Instytutu Psychologii jest dr hab. Cezary Domański, prof. nadzw., wybitny historyk psychologii. Natomiast w strukturze Instytutu Pedagogiki znajdują się następujące zakłady: Andragogiki; Dydaktyki; Historii Wychowania i Pedagogiki Porównawczej; Pedagogiki Kultury; Pedagogiki Przedszkolnej; Pedagogiki Resocjalizacyjnej; Pedagogiki i Edukacji Zdrowotnej; Psychopedagogiki Specjalnej; Socjopedagogiki Specjalnej; Teorii Wychowania; Zakład Edukacji Międzykulturowej oraz Pracownia Komunikacji Multimedialnej. Od 11 lat Instytutem Pedagogiki kieruje prof. dr hab. Janusz Kirenko, mistrz pedagogii, kreatywny pedagog specjalny, promotor licznego grona doktorów.

Wydział Pedagogiki i Psychologii to prężny obecnie ośrodek naukowy. Od początku kształcenia studia pedagogiczne i psychologiczne ukończyło 34 tysiące osób. Mimo obecnego niżu demograficznego utrzymuje się niesłabnące zainteresowanie młodzieży kształceniem na pięciu kierunkach: pedagogika, pedagogika specjalna, praca socjalna, animacja kultury (studia pierwszego i drugiego stopnia) i psychologia (jednolite studia magisterskie) w trybie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Wszystkie oferowane kierunki studiów mają charakter interdyscyplinarny, osadzone są w obszarze nauk społecznych i humanistycznych. Umożliwiają nabycie kompetencji istotnych dla efektywnego wykonywania zadań zawodowych, w tym związanych z samodoskonaleniem. Obok specjalistycznej wiedzy i umiejętności dostarczają możliwości rozwijania kompetencji

społecznych, językowych i informatycznych. Zróżnicowana oferta praktyk i przygotowujących do ich realizacji metodyk stwarza dogodne warunki doskonalenia kompetencji zawodowych i konkretyzowania wyborów związanych z dalszym funkcjonowaniem w zawodzie. Wydział od wielu już lat prowadzi studia doktoranckie (w obu Instytutach), posiada także szeroką i interesującą ofertę studiów podyplomowych oraz kursów dokształcających (o charakterze kwalifikacyjnym i doskonalącym). Wydział ma uprawnienia do nadawania stopnia doktora z zakresu psychologii oraz stopnia doktora i doktora habilitowanego z pedagogiki. Od chwili uzyskania tych uprawnień stopnie doktora i doktora habilitowanego uzyskało blisko 300 osób. Wydziałem kierowali profesorowie: Karol Poznański, Zofia Sękowska, Stanisław Popek, Marcei Klimkowski, Marian Ochmański, Zdzisław Bartkowicz.

Od sześciu lat dziekanem Wydziału jest prof. dr hab. Ryszard Bera. W tym okresie zasadniczej poprawie uległa baza dydaktyczna i warunki pracy nauczycieli akademickich. Dokonano wielu remontów wewnątrz zabytkowych obiektów, w których funkcjonują oba instytuty. Nowoczesne wyposażenie sal wykładowych, pracowni i pomieszczeń pracowników sprawia, że miejsca te stały się bardziej funkcjonalne i estetyczne.

Stałe wspieranie rozwoju naukowego polegające na pełnym finansowaniu publikacji naukowych pracowników bez względu na ich stopień naukowy bądź tytuł, bardzo liczne urlopy naukowe i wyjazdy zagraniczne zaowocowały uzyskaniem w tym czasie przez 25 pracowników stopnia doktora habilitowanego (w tym 20 przeprowadzonych przed Radą Wydziału Pedagogiki i Psychologii). Tym samym podwojeniu uległ skład samodzielnych pracowników Rady Wydziału. Tak dynamicznego rozwoju naukowego pracowników nie notowano w całej 40-letniej historii Wydziału. Poszczycić się on może opublikowaniem w tych ostatnich sześciu latach aż 105 monografii autorskich i 43 współautorskich. Dynamicznie rozwija także współpraca naukowa z licznymi ośrodkami akademickimi w kraju i za granicą, w tym: z Akademią Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, Wydziałem Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku, Wydziałem Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II oraz Państwowym Uniwersytetem Pedagogicznym im. Iwana Franki w Drohobyczu. Należy nadmienić, iż tym czasie tytuły profesorskie uzyskały trzy osoby, a dwie kolejne są w trakcie postępowania o nadanie tego tytułu. Zespół pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych uległ zmniejszeniu ze 180 do 140 osób. Jest to wynik przemyślanej polityki kadrowej wynikającej z racjonalizacji kosztów kształcenia i zapewnienia pełnego pensum pracownikom na studiach stacjonarnych. Dzięki temu w ostatnich dwóch latach Wydział Pedagogiki i Psychologii jako jeden z nielicznych wydziałów UMCS odnotowuje dodatni bilans finansowy.

O dynamice badań naukowych prowadzonych na Wydziale Pedagogiki i Psychologii świadczą nie tylko podejmowane przez pracowników inicjatywy, ale i projekty badawcze oraz liczne konferencje naukowe. Wydział był w ostatnich latach organizatorem m.in. Konferencji Władz Dziekańskich Kształcących

na Kierunkach Pedagogicznych w 2010 roku. Wydział był też gospodarzem XXV Letniej Szkoły Młodych Pedagogów organizowanej przez KNP PAN pt. *Dążenie do mistrzostwa...* (Kazimierz Dolny, 2011). Referaty profesorów zostały wydane pod redakcją Marii Dudzikowej i Ryszarda Bery w numerze specjalnym „Rocznika Pedagogicznego” z okazji 25-lecia LSMP (Radom, Instytut Technologii Eksploatacji – PiB, 2012). Tom został sfinansowany przez Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS, który także dofinansował wydany przez UMCS pod redakcją Bartosza Dąbrowskiego z Wydziału Pedagogiki i Psychologii szesnasty tom „Zeszytów Naukowych Forum Młodych Pedagogów przy KNP PAN” *Dążenie do mistrzostwa... Z warsztatu naukowego dużych, średnich i małych badaczy* (Lublin, 2012).

Z okazji Jubileuszu 40-lecia Wydziału Pedagogiki i Psychologii zorganizowano Ogólnopolską Konferencję Naukową zatytułowaną *Współczesne dylematy pedagogiki. Teoria i praktyka*. Wzięło w niej udział aż 250 uczestników, w tym 70 profesorów reprezentujących około 50 ośrodków naukowych z całej Polski. Podjęto dyskurs naukowy nad współczesnymi problemami pedagogiki w wymiarze teoretycznym i praktycznym. W obradach plenarnych wystąpili: prof. dr hab. Tadeusz Lewowicki, prof. dr hab. Bogusław Śliwerski, prof. dr hab. Maria Dudzikowa oraz prof. dr hab. Stefan Kwiatkowski. Plonem obrad kilkudziesięciu zespołów problemowych są liczne publikacje przygotowane w Lubelskim Roczniku Pedagogicznym, *Annales Sectio J UMCS* i w pracach zbiorowych. W roku bieżącym zorganizowano Konferencję Psychologii Rozwojowej, która zgromadziła liczne grono wybitnych polskich psychologów. Ważnym elementem obchodów 40-lecia Wydziału był także uroczysty koncert Centralnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego w Teatrze im. Juliusza Osterwy w Lublinie oraz odsłonięcie tablic pamiątkowych w gmachu Wydziału Pedagogiki Psychologii przy ul. Narutowicza 12, poświęconych zasłużonym dla Wydziału Profesorom – prof. dr hab. Mieczysławowi Łobockiemu, prof. dr hab. Marii Cackowskiej oraz prof. dr hab. Zofii Sękowskiej. Osoby te wniosły niekwestionowany wkład w rozwój nie tylko lubelskiej pedagogiki. Opracowania naukowe prof. Łobockiego są stale wznawiane, a dokonania prof. Sękowskiej stanowią o prężnie działającej i rozwijającej się „lubelskiej szkole pedagogiki specjalnej”.

Na szczególną uwagę zasługuje zorganizowana w Instytucie Pedagogiki UMCS 23 maja 2014 roku uroczystość nadania przez Senat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie tytułu doktora honoris causa wybitnemu pedagogowi i ekspertowi polityki oświatowej prof. dr hab. Bogusławowi Śliwerskiemu, który od początku lat 90. współpracuje z Wydziałem. Rolę laudatora pełnił prof. dr hab. Stanisław Popek, zaś recenzentami w postępowaniu o nadanie tytułu byli: prof. dr hab. Maria Dudzikowa, prof. dr hab. Andrzej Radziejewicz-Winnicki i prof. dr hab. Janusz Kirenko³.

³ Pierwszym nagrodzonym tym tytułem na Wydziale Pedagogiki i Psychologii był prof. dr hab. Aleksander R. Łuria – 5.12.1974 r., drugim zaś prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski – 23.10.1980 r. Doktorzy Honoris Causa (1950–2014), „Wiadomości Uniwersyteckie” 2014, nr 7, s. 25–28.

Godny odnotowania jest również fakt, iż Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej i Wydział Pedagogiki i Psychologii jest od roku 1988 wydawcą sekcji psychologiczno-pedagogicznej J „Annales UMCS”. Pomysłodawcą i pierwszym redaktorem tego pisma był prof. dr hab. Stanisław Popek. Obecnie redaktorem naczelnym jest prof. dr hab. Ryszard Bera. Ponadto Wydział Pedagogiki i Psychologii jest od 1963 roku wydawcą Lubelskiego Rocznika Pedagogicznego⁴. Redaktorem naczelnym od kilku już lat jest prof. dr hab. Janusz Kirenko. Natomiast dr hab. Dariusz Kulinowski, prof. nadzw. UMCS wydaje pod swoją redakcją czasopismo „Studia Kulturowo-Edukacyjne”.

Interesującą działalność mającą na celu uatrakcyjnienie czasu studiów i organizację życia kulturalnego realizuje Samorząd Studentów Wydziału Pedagogiki i Psychologii. Członkowie Samorządu organizują według potrzeb studentów warsztaty, kursy pierwszej pomocy oraz wiele szkoleń. Wydział umożliwia także studentom uczestnictwo w kołach naukowych. Należą do nich: Studenckie Koło Naukowo-Artystyczne Pedagogów; Studenckie Koło Naukowe „Quaero”; Koło Naukowe Psychologów; Koło Naukowe „Adesse”; Koło Naukowe Pedagogów Specjalnych; Koło Naukowe Twórczych Pedagogów Resocjalizujących UMCS; Koło Naukowe Pedagogów i Animatorów Zabawy; Studenckie Koło Naukowo-Artystyczne: Studencki Teatr Opętanych Pseudo-Artystów STOPA.

Na Wydziale Pedagogiki i Psychologii realizowane są projekty naukowe. W procesie realizacji wielu prac badawczych uczestniczą również nauczyciele akademicy z innych ośrodków krajowych i zagranicznych. Przyczynia się to do nadania wielu pracom charakteru interdyscyplinarnego. Warto wyróżnić projekt: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników pomocy i integracji społecznej (04.09.2012–30.09.2014 r.). Studia te dawały uprawnienia do wykonywania zawodu pracownika socjalnego. Należy podkreślić, że w ramach zawiązanej współpracy z Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich działającym przy Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej w Warszawie na Wydziale Pedagogiki i Psychologii kształcą się czynni pracownicy instytucji pomocy społecznej z obszaru całej Polski.

Wydział Pedagogiki i Psychologii jest aktywną i niezwykle prężną jednostką Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Niewątpliwie jego działalność wpisuje się w dobre tradycje szkoły polskiej. Patrząc na dynamikę ostatnich zmian, zarówno związanych z rozwojem pracowników naukowych, jak również podejmowanych przez nich badań naukowych należy mieć nadzieję, że kolejne lata będą dla Wydziału równie owocne.

BIBLIOGRAFIA

Bednarz-Grzybek R., Hajkowska M., Ostrowski T., *Historia Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS*, [w:] *Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w 40-lecie*, pod red. K. Markiewicz, J. Kirenki, Lublin 2013, s. 11–21.

⁴ Czasopismo to ukazywało się od roku 1963, a pierwszym jego redaktorem naczelnym był wybitny dydaktyk prof. Konstanty Lech.

Bednarz-Grzybek R., Raczek H., *Historia Instytutu Pedagogiki*, [w:] *Instytut Pedagogiki UMCS – Wczoraj i dziś*, pod red. J. Kirenki, M. Samujło, W. Bobrowicza, Lublin 2010, s. 9–21.

Dekret PKWN o utworzeniu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej z 23 X 1944, [w:] *Powstanie i organizacja Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w świetle źródeł*. Materiały wybrał i opracował J. Malarczyk, Lublin 1968, s. 31–32.

Doktorzy Honoris Causa (1950–2014), „Wiadomości Uniwersyteckie” 2014, nr 7, s. 25–28.

Domański C.W., *Z historii Instytutu Psychologii UMCS*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 1995, t. 16, s. 89–96.

Domański C.W., „Do trzech razy sztuka”, czyli o historii psychologii na UMCS, [w:] *Wczoraj, dziś i jutro. Historia i przyszłość Instytutu Psychologii UMCS w Lublinie*, Lublin 2009, s. 35–55.

Kanios A., Lewartowicz U., „40 lat minęło jak jeden dzień...”. *Jubileusz Wydziału Pedagogiki i Psychologii*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2013, nr 10, s. 23–24.

Malarczyk J., *Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej*, [w:] *Sto sześćdziesiąt cztery dni „Polski Ludowej”*, Lublin 1964, s. 96–97.

Popek S., *Funkcjonowanie i rozwój Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie w latach 1985–1994*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 1995, t. 16, s. 9–40.

Poznański K., *Geneza i pierwsze lata Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie. Kalendarium przeobrażeń strukturalnych i organizacyjnych w latach 1971–1984*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 1995, t. 16, s. 9–40.

Wiejak K., Pietras I., *Jubileusz 35-lecia Wydziału Pedagogiki i Psychologii*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2009, nr 2, s. 396.

Winiarz A., *Profesor Karol Poznański – organizator i pierwszy Dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, [w:] *W kręgu oświaty, szkolnictwa i nauki. Księga Pamiątkowa dedykowana Profesorowi Karolowi Poznańskiemu*, pod red. A. Winiarza, Lublin 2011, s. 27–37.